

ODPOWIEDNI RODZAJ PIENIĘDZY

Pieniądze mogą być przekazywane w różnej formie. Kiedy dostarcza się członkom defaworyzowanych społeczności narzędzi, których potrzebują, by stanąć na nogi o własnych siłach, istotne jest zapewnienie, by gotówka dotarła do nich wraz z odpowiednim wsparciem. Pamiętając o tym, zaprojektowano pożyczki w ramach projektu Sant Cosme Innova w Barcelonie, dzięki czemu skorzystało z nich wiele osób, głównie kobiet i członków mniejszości etnicznych.

Ubogie dzielnice przemysłowe takie, jak Sant Cosme w Barcelonie, istnieją w większości miast europejskich. W wyniku restrukturyzacji na tych obszarach możliwość zatrudnienia miejscowej ludności została często dramatycznie zredukowana. W Sant Cosme stopa bezrobocia wynosi około 25%, a dzielnica wciąż przyciąga imigrantów, którzy stanowią blisko dwie trzecie ludności. Wielu mieszkańców jest zmuszonych do przeżycia łącząc zasiłek z gospodarką ukrytą. W tym kontekście projekt EQUAL Sant Cosme Innova zdecydował się na przetestowanie sposobu na niwelowanie obszarów społecznego wykluczenia polegającego na szczególnym połączeniu mikrofinansów z usługami wspierającymi przedsiębiorczość. Problemem osób z tego rodzaju dzielnic jest „nie tyle dostęp do pieniędzy jako taki, ile rodzaj oferowanych pieniędzy”, mówi Henry McLeish były wicepremier Szkocji, uczestniczący w konferencji EQUAL w Warszawie i lutym 2005 roku. Twierdzi on, że najważniejsze kwestie to: „dlaczego osoby defaworyzowane potrzebują specjalnego rodzaju funduszy, jak sprawić, by tradycyjne fundusze działały wspólnie z innymi aktorami i jak zapewnić ekonomiczną rentowność współpracy”.

Rada Europejska rozumiała to i na spotkaniu w marcu 2003 podkreśliła znaczenie mikrokredytów. Idea obecna jest w Zintegrowanych Wytocznych dla Wzrostu i Zatrudnienia UE, których wytyczna numer 10 zaleca zwiększenie dostępu do funduszy na rozpoczęcie działalności gospodarczej i dla istniejących już MŚP.¹ Jednak pomimo tego zobowiązania, większość z 1 miliarda euro kapitału podwyższonego ryzyka finansowanego z Funduszy Strukturalnych trafia do górnej części rynku. Dlatego też Komisja zaproponowała, żeby mikrokredyt został zaliczony do kosztów kwalifikowanych w dotacjach Europejskiego Funduszu Socjalnego, ponieważ kładzie on większy nacisk na reintegrację społeczną. Głównym partnerem finansowym w San Cosme Innova jest Fundació Un Sol Món, należąca do banku oszczędnościowego Caixa de Catalunya, siódmej co do wielkości instytucji finansowej Hiszpanii. Poprzez realizację projektu fundacja pokazała, jak inżynieria finansowa i ekspertyza finansowa mogą zostać połączone w celu wzmocnienia strategii na rzecz wszechstronnej przebudowy miejskich społeczności, które zmagają się z niedostatkiem w różnych formach. Projekt pokazuje również, jak Europejski Fundusz Socjalny może pracować wspólnie z instytucjami finansowymi, samorządami i organizacjami pozarządowymi w celu stworzenia trwalszych miejsc pracy dla grup takich jak kobiety i mniejszości etniczne. Jest to jedyny przypadek w Europie bezpośredniego zainwestowania środków programu EQUAL w mikrokredyt i w związku z tym dostarcza ważnych lekcji na przyszłość.

¹ http://europa.eu.int/growthandjobs/pdf/COM2005_141_en.pdf

TRWAŁE NARZĘDZIA DLA ROZWOJU SPOŁECZNOŚCI

„Pięć lat temu odkryliśmy lukę w rynku: istnieje wiele osób z dobrymi pomysłami na firmę, ale bez zabezpieczenia potrzebnego do otrzymania konwencjonalnej pożyczki”, mówi Angel Font dyrektor Un Sol Món. Skłoniło to fundację do otwarcia funduszu mikrokredytowego. Może się ona obecnie pochwalić stworzeniem ponad 1 000 miejsc pracy, połowy dla kobiet, połowy dla członków mniejszości etnicznych. W sumie fundusz udzielił około 600 pożyczek o łącznej wartości 6 milionów euro.

Maribel otworzyła własny salon fryzjerski według formuły mikrokredytu Un Sol Món

Według wyników ewaluacji przeprowadzonej wśród klientów Fundacji Un Sol Món, 80% pożyczkobiorców zaczęło lepiej prosperować, a 70% uważa, że mikropożyczka dała ich firmie stabilność. Tak było w przypadku Maribel, która pracowała jako fryzjerka przez osiem lat głównie w ramach nieformalnej gospodarki. Dwa lata temu otrzymała mikrokredyt od Un Sol Món na otwarcie własnego salonu. „Jestem bardzo zadowolona z interesu. Zatrudniłam dwóch pracowników i planuję otwarcie nowego salonu w El Prat de Llobregat”, mówi. Dziewięć dziesiątych inicjatyw wspieranych przez fundusz mikrokredytowy wciąż funkcjonują po roku a liczba nie wywiązujących się z płatności jest w normalnych granicach komercyjnych. Niespłacone odsetki w skali całego funduszu wynoszą około 6% a koszty zarządzania są poniżej rygorystycznego pięcioprocentowego progu dopuszczanego w Funduszach Strukturalnych. Tak więc, pomimo niespłacenia niewielkiej części pożyczek, ogromna większość publicznych i prywatnych inwestycji powraca do funduszu po pewnym okresie i jest udostępniana w kolejnych rundach pożyczek. Jak twierdzi Isabel Pagonabarraga, menadżer funduszu: „publiczne inwestycje nie przynoszą jedynie jednorazowej korzyści, jak dzieje się w przypadku większości dotacji, lecz pomagają w stworzeniu długofalowych i trwałych narzędzi dla rozwoju społecznego i gospodarczego społeczności”.

Rola programu EQUAL w projekcie polegała na dostarczeniu 150 000 euro kapitału, który został połączony z kapitałem Un Sol Món, w wyniku czego powstał docelowy fundusz w wysokości 300 000 euro przeznaczony na bezpośrednie wsparcie finansowe dla przedsiębiorstw w tej szczególnie ubogiej dzielnicy Barcelony. Pożyczki stworzone w ramach programu EQUAL są skierowane do osób z Sant Cosme, które są bardziej odsunięci od rynku niż większość klientów. „Roczne dochody ponad czterech piątych klientów funduszu EQUAL nie przekraczają 15 000 euro, to o wiele wyższy procent niż wśród ogółu naszych klientów”, mówi pani Pagonabarraga, „EQUAL pozwolił nam na przetestowanie bardziej elastycznych metod nadających się dla niezwykle ubogich dzielnic, dla grup takich jak mniejszości i dla osób funkcjonujących w ukrytej gospodarce. Od tego czasu zastosowaliśmy wiele z tych metod w pozostałych częściach funduszu.” Przykładem typowego klienta jest Isabel, która sama wychowuje dwójkę dzieci, przez co nie udawało jej się znaleźć stałej pracy. Mikrokredyt oferowany w ramach EQUAL pozwolił jej na otwarcie baru tapas, który pozwala na wypracowanie dochodu i utrzymanie rodziny w dość elastyczny sposób.

SPORZĄDZENIE MAPY NIEZNANYCH TERYTORIÓW DLA POŻYCZKODAWCÓW

Mimo iż może się to wydawać zaskakujące, jedną z przyczyn istnienia luki finansowej w dolnych częściach rynku jest to, że większość instytucji finansowych po prostu nie wiele wie na temat rzeczywistych potrzeb finansowych najbardziej społecznie wykluczonych osób. By dowiedzieć się więcej o potrzebach swoich potencjalnych klientów, partnerstwo EQUAL przeprowadziło badanie dotyczące miejscowej ludności bez stałego zatrudnienia. Osiemdziesiąt procent wyraziło zainteresowanie samozatrudnieniem, ale nikt z nich nie był w stanie dostarczyć zabezpieczenia pożyczki, natomiast wszyscy potrzebowali pozafinansowego wsparcia przy rozpoczęciu działalności gospodarczej. Badanie pokazało, że dostęp do banków był utrudniony nie tylko z powodu braku zabezpieczenia, ale także dlatego, że wykluczonym ludziom brakuje pewności siebie i doświadczenia na poparcie swojej sprawy. Są przyzwyczajeni do pobierania świadczeń socjalnych a nie do bycia klientami instytucji finansowych. Jedną z fryzjerek, która założyła salon w Sant Cosme w następujący sposób przedstawia różnice pomiędzy Fundacją Un Sol Món i normalnym bankiem: „Z bankami jest zupełnie inaczej. Fundacja Un Sol Món jest tu, by ci pomóc, bank ma zupełnie inne cele”. Un Sol Món udało się także lepiej zrozumieć ogólną sytuację finansową swoich klientów poprzez bliskie rozmowy z służbami socjalnymi i poprzez indywidualne programy doradcze prowadzone z innymi partnerami projektu. To pozwoliło im klientom na przedstawienie rentownego planu działalności dochodowej, obojętnej jak skromnej. Partnerstwo EQUAL rozpowszechniło również wiadomość o mikrokredytach poprzez szereg sesji informacyjnych w społecznościach. Po raz pierwszy instytucja finansowa wyszła, by spotkać się z mieszkańcami społecznie wykluczonej dzielnicy takiej jak San Cosme. „To niesamowite, jak ludziom przybywa pewności siebie, kiedy poczują, że są traktowani jak poważni klienci instytucji finansowej, a nie jak ktoś starający się o zasiłek”, mówi Angel Font. Korzystając z zebranych informacji, Un Sol Món dostosował swoje produkty do sytuacji finansowej klientów. Główny produkt przez nich oferowany to mała elastyczna pożyczka od 600 do maksimum 15 000 euro (średnia wynosiła 8 000 euro) ze stałą stopą procentową w wysokości 6%. Szczegółowe warunki pożyczki były zaprojektowane stosownie do potrzeb klienta przy użyciu metod „pożyczania stopniowego”, polegającego na tym, że początkowo pożyczane są krótkoterminowo niewielkie sumy, które mogą być później stopniowo zwiększane. Fundacja zaczęła również eksperymentować z pożyczkami grupowymi, które polegają na tym, że mała grupa osób bierze zbiorową odpowiedzialność za pożyczkę. Niemniej jednak brak organizacji i kapitału społecznego na tym obszarze poważnie ograniczył możliwość wykorzystania pożyczek zbiorowych. Nie wymagano zabezpieczenia. Jediną gwarancją była solidność biznesplanu przygotowanego razem z Pla d'Actuació de Sant Cosme, partnerem EQUAL specjalizującym się we wspieraniu przedsiębiorczości i poradnictwie dla grup defaworyzowanych. Jedną z głównych lekcji wyniesionych z projektu to, że na tego rodzaju obszarach finanse muszą być wsparte przez zaprojektowany z wyczuciem pakiet mentoringu i doradztwa. Odkryto na przykład, że tradycyjne biznesplany były zbyt złożone dla osób w tak trudnych i różnych sytuacjach.

UPROSZCZONE SYSTEMY

Doradca w Pla d'Actuació de Sant Cosme zauważa, że położenie osób, które zwróciły się do nich po informację, było tak niepewne, że osoby te „nie były w stanie czekać miesiącami na

przygotowanie biznesplanu”. Wielu przedsiębiorców zainteresowanych samozatrudnieniem zniechęciło się, kiedy zostali poproszeni o sprawdzenie dostawców, albo porównanie swoich cen z konkurencją. „Musieliśmy uprościć wszystkie procedury i wymagania w celu dostosowania ich do najbardziej wykluczonych społeczności. Skoncentrowaliśmy się na podnoszeniu umiejętności poprzez wewnętrzne szkolenia, towarzysząc i pomagając jednocześnie nowym firmom”.

Fundacja opracowała uproszczony formularz pozwalający na zbieranie i ocenę wszystkich istotnych informacji finansowych dotyczących pomysłu na przedsiębiorstwo. Partnerzy przekonują, że pozostaje wiele do zrobienia w kwestii udoskonalenia nowych metod planowania przedsiębiorstwa tak, by nadawały się one dla grup defaworyzowanych, w szczególności tych, które są jedną nogą w gospodarce ukrytej. Un Sol Món stworzyła również nowe programy zwiększania możliwości finansowych swoich klientów, mające na celu pomóc im w trzymaniu się terminów związanych z pożyczkami i w wykorzystaniu pożyczki raczej jako inwestycji, a nie jednorazowej zapomogi. Przed otrzymaniem mikrokredytu, jedna trzecia przedsiębiorców z Sant Cosme była na zasiłku socjalnym albo otrzymywała jakiś rodzaj wsparcia od państwa. Mikrokredyt pomógł im uwolnić się od uzależnienia od pieniędzy państwowych. Obecnie żyją oni z własnej działalności gospodarczej. Na przykład Rosario, zanim otrzymała mikropożyczkę, utrzymywała swoją rodzinę z zasiłku. Dziś jej firmie, zajmującej się przedstawicielstwem handlowym, wiedzie się wystarczająco dobrze, by Rosario mogła w niej zatrudnić swojego męża.

Niemniej jednak Un Sol Món odkryła, iż – pomimo poprawy finansowej inżynierii i wsparcia – sytuacja wielu firm jest wciąż zbyt niepewna, by mogły one przejść do gospodarki formalnej. Dzięki doświadczeniu zdobytemu w ramach programu EQUAL, samorząd w Sant Cosme i Fundació Un Sol Món sformułowały szereg rekomendacji w celu uproszczenia procedur administracyjnych związanych z rozpoczęciem działalności gospodarczej i pozwalających na płacenie kosztów zakładania firmy na raty. Partnerzy twierdzą też, że usługom finansowym i wspierającym przedsiębiorczość powinien towarzyszyć bardziej progresywny system podatkowy, który pozwala na gładkie przejście z gospodarki nieformalnej do gospodarki formalnej. Zasiłek dla bezrobotnych powinien zostać przedłużony na początkowy okres zakładania przedsiębiorstwa, wymagane są także zmiany w sytuacji prawnej pracowników migrujących.

NAWET MIKROFINANSE WYMAGAJĄ PROFESJONALNEGO PODEJŚCIA

W skład partnerstwa Sant Cosme Innova wchodzi: samorząd (El Prat de Llobregat), dwa związki zawodowe, organizacja pozarządowa specjalizująca się udzielaniu porad w zakresie zatrudnienia osobom defaworyzowanym (FIAS), poważna agencja budownictwa socjalnego (ADIGSA) i duża instytucja finansowa (Fundació Un Sol Món). Taki podział pracy pomiędzy partnerami projektu stanowi model dla inicjatyw mikrofinansowych zarówno w Hiszpanii, jak i w Europie. Fundació Un Sol Món została założona w 2000 roku przez oddział pracy społecznej Caixa de Catalunya, jako sposób na powrót do pierwotnego ducha banków oszczędnościowych polegającego na służeniu najbardziej upośledzonym i wykluczonym społecznościom. Fundacja jest odpowiedzialna za dostarczenie specjalistycznej ekspertyzy finansowej partnerstwa. Jest ona zdania, że bardzo istotnym jest, by operacje mikrokredytowe były prowadzone jak poważne

sprawy finansowe, a nie jak działalność charytatywna. Fundacja jest przekonana, że mikrokredyty mogą stać się rentowne pod względem operacyjności, nawet gdy są udzielane społecznie wykluczonym klientom. Wkład FIAS polega na dostarczeniu ekspertyzy w zakresie mentoringu koniecznego do wspierania grup defaworyzowanych na ich drodze do samozatrudnienia. Tego rodzaju wsparcie dla grup defaworyzowanych wymaga większej pracy i zasobów oraz na ogół stałej subwencji. Niemniej jednak wsparcie jest zwykle o wiele tańsze niż zasiłek dla bezrobotnych. Samorząd Prat de Llobregat odpowiada za ogólny rozwój dzielnicy i nadaje prawowitości dostępowi do Funduszy Strukturalnych koniecznych dla utworzenia funduszu mikrokredytowego. Według samorządu jeden z głównych wniosków z realizacji projektu EQUAL to: „by dotrzeć do najbardziej wykluczonych członków społeczeństwa, jest konieczne zdobycie wsparcia organizacji środowiskowych, które ich reprezentują”.

Metoda partnerstwa EQUAL jest idealnym narzędziem do połączenia umiejętności potrzebnych do stworzenia pakietów łączących pomoc finansową ze wsparciem przedsiębiorczości. Partnerstwo jest także przydatne w zbliżeniu instytucji finansowych do defaworyzowanych klientów poprzez współpracę pomiędzy służbami socjalnymi i innymi organizacjami pracującymi w terenie.

KONTAKT

Nazwa partnerstwa dla rozwoju: Sant Cosme Innova \ **ID partnerstwa dla rozwoju:** ES-ES567

Partnerzy krajowi: Ayuntamiento El Prat de Llobregat, Fundación Un Sol Món, Fundación FIAS, ADIGSA, Generalitat de Catalunya, UGT del Baix Llobregat, Union Comarcal Baix Llobregat del Sindicato CONC

Partnerstwo transnarodowe: TCA 927 Echange d'expérience: création d'entreprise dans les quartiers en difficulté – partner [FR-NAT-2001-10994](#) Appui aux activités génératrices de revenu dans les réseaux ethniques ou commun

Kontakt: Paula Veciana

Adres: C/ Provença, 261-265, 3^a planta, ES-08008 BARCELONA

Telefon: +34 93 484 5881